mentala komposition: Sö 218, 227, 248 och 255. Påfallande är särskilt likheten mellan å ena sidan Sö 219 och å andra sidan Sö 227, 218 och 255 och mellan Sö 221 och Sö 248.

Ännu en runristning skall enligt A. W. Lundberg finnas på samma plats, »på ett utsprång av samma berg längre åt väster». Den har emellertid senare, trots upprepade efterforskningar, icke kunnat återfinnas.

222. Frölunda, Sorunda sn, Sotholms hd.

Pl. 111. Pl. 2: B 687.

Litteratur: B 687, L 809. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta Sudermanniæ; R. Schürer von Waldheim, Anteckningar 1835 (ATA); R. Dybeck, Svenska runurkunder 1 (1855), s. 18 n.; G. Upmark, Sotholms härad 4, s. 24 f.; S. Boije, Anteckningar (ATA).

Äldre avbildningar: P. Helgonius (Peringskiöld a. a. och B 687); Schürer von Waldheim (ATA); Upmark a. a.; Brate (ATA).

Ristningen befinner sig å en fast berghäll invid östra sidan av landsvägen Stockholm—Sorunda, strax NÖ om Frölunda. Vid norra sidan av klippblocket utgår en väg norrut till N. Stutby. Hällen utgör, säger Schürer von Waldheim, »vestra spetsen af en igenom Stuteby skog löpande bergskedja». Belägenheten framgår tydligt av Geologiska kartbladet »Årsta», där ristringen är markerad.

Från *Ransakningarna* 1667—84 finnas tre förteckningar på antikviteter i Sorunda, två skrivna av kyrkoherden Andreas Thorinus (odaterade), en av kyrkoherden Erlandus Dryselius 1685. I den ena av Thorinus' förteckningar uppges: »Uthi Frölunda brinck een stor runsten», i den andra: »Uti Frölunda brinck en stor runsten, item runska på ett berg». Det skulle alltså ha funnits dels en runsten, dels ett berg med runristning. Med all säkerhet beror denna anteckning på ett missförstånd. Ingen annan uppgift finnes om mera än en runristning vid Frölunda. Troligen har Thorinus först nedskrivit ett meddelande om en stor sten med runor på, men givit det den ej fullt riktiga formen »een stor runsten»; senare har han fått höra om runor i ett berg vid Frölunda men då icke uppfattat, att detta var identiskt med den förut omtalade »runstenen». Därigenom har denna uti hans förteckning blivit dubblerad. Dryselius omtalar endast, att det fanns »ett runebärg vid Frölunda fult skriffvet med runebookstäffver».

På träsnittet av Frölunda-ristningen i *Monumenta Sudermanniæ* anger Peringskiöld som dess plats »Fruenda brink». Säkerligen beror detta på felläsning av en anteckning; träsnittet är signerat »DSt» (d. v. s. Daniel Stahl), vilket Peringskiöld — liksom i flera andra fall — ändrat till »P. H.» (d. v. s. Petrus Helgonius).[1] Därjämte föres ristningen till Överjärna sn. Det felaktiga namnet och den oriktiga lokaliseringen har Frölunda-ristningen ännu i *Bautil* och hos Liljegren. Då den senare år 1835 av löjtnant Schürer von Waldheim får meddelande om ristningen, uppför han den i sina anteckningar som nyfunnen.

Schürer von Waldheim uppger, att »runorna äro genom eld förderfvade». Detta är möjligen riktigt, men det har i så fall skett i rätt gammal tid. Bilden i *Bautil* innehåller mindre av inskriften än vad man ännu kan få fram genom ett omsorgsfullt studium av själva monumentet.

Gråsten. Den ristade ytans höjd 1,60 m., ristningens bredd 1,10 m. Ytan är full av naturliga sprickor, och stora stycken ha flagat av.

[1] P. Helgonius hade avtecknat 33 runstenar i Södertörn, men efter hans kladd hade avbildningarna renritats av D. Stahl, som också tillsammans med Hadorph signerat dem. Efter dessa renritningar utfördes träsnitten, återgivna i *Bautil*. Se H. Schück, *Kgl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien* 3 (1933), s. 153, 154.

Inskrift:

··k--krlit:ḥakua:sta-n·þina:aftʀr ḥulmfaṣtr:sun
5 10 15 20 25 30 35

[*Kvikʀ*] *let haggva stæin þenna æftir Holmfast(r), sun* [*sinn*].

»Kvick lät hugga denna sten efter Holmfast, sin son».

Till läsningen: På 1 **k** går bst ovanligt långt ned, något längre ned än i 4 **k**. Dock når den icke till slinglinjen utan utmynnar på hst; Bautils teckning är sålunda felaktig. Mellan 1 **k** och 4—5 **kr**, vilka äro fullt säkra, är ytan svårt skadad; det torde här ha funnits plats för två runor (snarare än en). Svagt skönjes övre delen av en hst, som förefaller vara ristad. Men inga bst kunna spåras. Mellan 5 **r** och 6 **l** ett utrymme, som sannolikt icke varit ristat. Av 9 **h** finnes, utom hst, endast h. nedre bst kvar. Icke stungna äro 7, 20 **i**, 4, 11 **k**. 23 **a** har kort, men tydlig bst; möjligen avses **e**. Ristningens **f**-runor (24 och 32) äro omvända. 28—34 **hulmfas** äro skadade av en lodrätt löpande spricka i stenen; bl. a. är bst i 33 **a** fullständigt borta. 39 **n** är svagt och osäkert. — B 687 1—5 **kikʀ**, **iftiʀ**, **iuikfasar**; 37—39 **sun** saknas. — Schürer v. Waldheims teckning saknar intresse för inskriftens läsning och tolkning. — Upmark: **kikr**, **ifiʀ---l-fa·sun s--**. — Boije: **kikr**, **iftʀr ḥulmfaṣtr:sun**. — Brate läser de tre första runorna omvända: **usu**, varigenom inskriftens första namn blir **usur**, isl. *Ǫzurr*. Denna läsning förefaller mig efter förnyad granskning ej möjlig; vad Brate uppfattat som övre och mellersta stapeln i ett **s**, är säkerligen naturliga ojämnheter. 23—27 **aftʀr** (23 »**a** snarare än **i**»); 28—39 **ḥulmfaṣtr:sun**.

Flera av inskriftens runor ha en egendomlig form, säkerligen vittnande om att ristaren varit en vid dylikt arbete ovan man. Det gäller, som redan nämnts, om **k**- och **f**-runorna, men även om **r**, **s** och **t**. Anmärkningsvärt är bruket av **ʀ** i **aftʀr**.

Ur språklig synpunkt är egendomligt, att inskriftens andra namn står i nominativ, fastän man efter prepositionen 'efter' borde vänta ackusativ. Runan 36 **r** är fullt tydlig, och någon tvekan finnes alltså icke om läsningen. Ristaren har uppenbarligen, då han högg in namnet, tänkt på detta isolerat utan att ge akt på dess sammanhang med den minnesformel, som det var hans uppgift att bevara. Liknande Sö 73, 74.

Om namnet *Holmfastr* se nedan Sö 311—312, om *Kvikʀ* s. 196.

223. Fullbro, Sorunda sn, Sotholms hd.

Pl. 196.

Litteratur: G. Upmark, Sotholms hd 4, s. 19 f.
Avbildning: Upmark a. a.

Stenens plats var enligt Upmark »omkring 100 alnar från landsvägen S om ån, V om bron, i en åker, omkring 50 alnar från vattnet. . . . För några år sedan lärer stenen i mycket lutande ställning hafva stått i åkern, men fallit eller blifvit sönderslagen såsom hinderlig vid plöjning. De sönderslagna styckena, 3 större och flera mindre, tillsamman utgörande stenens öfre del, flyttades från sin ursprungliga plats närmare ån en bit uppåt åkern och nedlades der på marken. Den undre delen af stenen kännes vid plöjning och kan sålunda med någon möda återfås.» Fragmenten ha sedermera förkommit; de ha icke kunnat anträffas av Boije och Brate, ej heller under I. Schnells inventering av fornminnena i Sorunda socken.

Det största stycket var enligt Upmark 4,6 fot långt, 1,4 fot brett (d. v. s. 1,35 × 0,4 m.); det andra 2,7 fot långt, 0,8 fot brett; det minsta med ristning 0,7 fot långt, 0,5 fot brett. »Ste-